

Szanowni Państwo,
Dyrektorzy, Nauczyciele, Rodzice.

Kwiecień to miesiąc pełen doniosłych, i to nie tylko dla edukacji, wydarzeń. Przyroda budzi się do życia i napędza nas obietnicą coraz dłuższych, cieplejszych i pełnych słońca dni. To pora egzaminów. Po raz pierwszy nie przystępują do nich uczniowie klas szóstych. Docelowo, od 2019 roku, ten gimnazjalny zastąpi egzamin dla ósmoklasistów z przedmiotów obowiązkowych, tj. języka polskiego, angielskiego i matematyki. Dla dyrektorów to czas planowania. Tworzone na rok szkolny 2017/2018 arkusze organizacyjne, będą podlegały opiniowaniu przez związki zawodowe i kuratora oświaty. Wszelkie materiały informacyjne na ten temat, m.in. procedury opiniowania, znajdziecie Państwo na stronie kuratorium. W kwietniu obchodzimy także Światowe Dni Wiedzy o Autyzmie. Do szkół ogólnodostępnych trafia coraz więcej uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na różnorakie niepeł-

nosprawności, w tym także ze stwierdzonym Zespołem Aspergera. Obecność takiego ucznia w klasie jest sporym wyzwaniem dla nauczyciela, choćby ze względu na organizację pracy, czy kształtowanie procesu nauczania i wychowania. A z doświadczenia wiemy, że w tym temacie nasza szkoła ma jeszcze coś do nadrobienia.

Kwiecień wreszcie to czas Wielkanocnej refleksji i radości. Będzie może chwila wytchnienia, aby, tak po prostu, pomyśleć o Życiu, pobyc z bliskimi i cieszyć się wspólnie spędzonymi chwilami. Kto wie, może znajdziecie też Państwo chwilę na lekturę nowego numeru „Meritum”?

Przy okazji składam Wszystkim Czytelnikom „Nauczyciela i Szkoły” serdeczne życzenia – niesłabnącej wiary, nadziei i miłości, dla których nieustanym źródłem niech będzie w naszym życiu Wielka Noc Zmartwychwstania Pańskiego.

Podkarpacki Kurator Oświaty
Małgorzata Rauch

Współpraca oświatowa Podkarpacia z niemieckim Krajem Saary

W dniu 25 stycznia 2017 r. zostało podpisane w Rzeszowie przez Podkarpackiego Kuratora Oświaty Małgorzatę Rauch oraz Ministra Oświaty i Kultury Kraju Saary Ulricha Commerçon Porozumienie o współpracy w zakresie oświaty pomiędzy Kuratorium Oświaty w Rzeszowie, a Ministerstwem Oświaty i Kultury Kraju Saary. Ponowne jego parafowanie przez ww. osoby nastąpiło w Otzenhausen w dniu 19 lutego 2017 r. podczas XI Polsko-Niemiecko-Ukraińskiej Konferencji Pedagogicznej.

Podpisane porozumienie ma służyć podtrzymywaniu dobrych kontaktów między szkołami, wspieraniu spotkań uczniów i dalszemu rozwojowi współpracy między nauczycielami, szkołami oraz instytucjami doskonalenia nauczycieli obydwu regionów.

Celem porozumienia jest, by przez osobiste kontakty i przyjacielskie relacje uczniów, nauczycieli i dyrekcji szkół stworzyć możliwości do prowadzenia wspólnych rozmów we własnym interesie oraz uczenia się od siebie, szczególnie poprzez rozwijanie istniejących od 2005 roku przyjaznych kontaktów między szkołami, jak również pielęgnowanie i rozbudowa spotkań między uczniami celem wspólnego poznawania się, uczestnictwa w życiu rodzinnym oraz wspólnej pracy projektowej.

W zakresie współpracy dyrektorów szkół, nauczycieli

i instytucji doskonalenia nauczycieli płaszczyznę współdziałania stanowią coroczne *Niemiecko-Polskie Konferencje Pedagogiczne*, które dają okazję do intensywnej wspólnej pracy, wymiany informacji i doświadczeń, wypracowywania wspólnych, istotnych tematów dotyczących wymiany uczniów oraz realizacji projektów transgranicznych.

8 maja 2009 r. została w Saarbrücken podpisana przez premiera Kraju Saary i Marszałka Województwa Podkarpackiego *Wspólna Deklaracja o współpracy międzyregionalnej*. Deklaracja zakłada wymianę informacji i doświadczeń w zakresie spraw gospodarczych, rolnictwa, ochrony środowiska, planowania przestrzennego oraz oświaty.

Wymiana szkolna jest obecnie najbardziej prężnym ogniwem współpracy pomiędzy Podkarpaciami, a Krajem Saary. Obecnie w oficjalnej wymianie bierze udział 40 szkół z obydwu regionów, w tym 16 z Podkarpacia; pozostałe 4 z innych regionów.

Wymianie towarzyszą konferencje pedagogiczne począwszy od pierwszego spotkania w 2008 r. w Gersheim po dziesiątą jubileuszową konferencję w Rzeszowie w marcu 2016 r. pod znamiennym hasłem: *Przez współpracę do sukcesu - doświadczenia i horyzonty partnerstw szkolnych na Podkarpaciu i w Kraju Saary*. Od szóstej konferencji na Podkarpaciu w listopadzie 2010 r., konferencje przeistoczyły się w działania trójstronne z udziałem Ukrainy – część konferencji przebiegała we Lwowie.

Kolejna, *XI Polsko-Niemiecko-Ukraińska Konferencja Pedagogiczna* odbyła się w Kraju Saary – w Europejskiej Akademii w Otzenhausen w terminie 18-22 lutego 2017 r. pod hasłem *Europejska różnorodność i wspólne wartości*. Jej organizatorem było Stowarzyszenie na rzecz Europejskiego Kształcenia Ekologicznego Spohns Haus, którego dyrektorem jest dr Jerzy Węgrzynowski.

W konferencji udział wzięli przedstawiciele władz oświatowych, nauczyciele koordynujący projekty międzynaro-

dowe i dyrektorzy szkół z województwa podkarpackiego, Kraju Saary i Obwodu Lwowskiego. Uczestnicy mieli okazję do wymiany doświadczeń, wzbogacenia warsztatu pracy, konfrontacji z aktualnymi wyzwaniami w szkolnictwie. W programie znalazły się m.in. prelekcje i warsztaty nt. rozwoju kompetencji interkulturowych u dzieci i młodzieży, animacji językowej, mediów cyfrowych oraz przekazywania wartości w wymianie szkolnej.

Dr Jerzy Węgrzynowski – Dyrektor Stowarzyszenia na rzecz Europejskiego Kształcenia Ekologicznego Spohn Haus w Niemczech

Małgorzata Rauch – Podkarpacki Kurator Oświaty podczas XI Polsko-Niemiecko-Ukraińskiej Konferencji Pedagogicznej w Otzenhausen

Podkarpacki Kurator Oświaty Małgorzata Rauch oraz Minister Oświaty i Kultury Kraju Saary Ulrich Commerçon – podpisanie porozumienia o współpracy w zakresie oświaty, Rzeszów 2017 r.

Uczestnicy XI Polsko-Niemiecko-Ukraińskiej Konferencji Pedagogicznej, Otzenhausen 2017 r.

Opracowała: Iwona Beres
wizytator Kuratorium Oświaty w Rzeszowie
Fot. z archiwum
Kuratorium Oświaty w Rzeszowie

Przygotowanie do wdrożenia od roku szkolnego 2017/2018 nowej podstawy programowej – szkolenia dla nauczycieli

Dobra
Szkoła

Kuratorium
Oświaty
w Rzeszowie

Zadanie pod nazwą: *Przygotowanie do wdrożenia od roku szkolnego 2017/2018 nowej podstawy programowej* zapisane zostało jako kolejny kierunek polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2016/2017.

W związku z tym od marca br. rozpoczął się cykl bezpłatnych szkoleń dla nauczycieli przygotowujących do realizacji nowej podstawy programowej z poszczególnych przedmiotów. Szkolenia potrwają do końca sierpnia 2017 r. Ich celem jest zapoznanie nie tylko z zapisami nowej podstawy programowej i analiza zmian, ale także poznanie jej struktury i koncepcji tworzenia oraz zdobycie wiedzy o tym, na jakie nowe zagadnienia zwrócić uwagę, jakimi kryteriami kierować się przy wyborze podręczników.

Konferencje informacyjno-szkoleniowe dotyczące nowej podstawy programowej organizowane są przez placówki doskonalenia nauczycieli w województwie podkarpackim.

Harmonogram szkoleń znajduje się na stronach internetowych Kuratorium Oświaty w Rzeszowie, Podkarpackiego Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie i oddziałów PCEN w Przemyślu, Krośnie, Tarnobrzegu oraz Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Sanoku.

Serdecznie zapraszamy Państwa Dyrektorów i Nauczycieli przedszkoli, szkół i placówek oświatowych z terenu województwa podkarpackiego do licznego udziału w w/w konferencjach.

Opracowanie: Oddział Wspomagania i Innowacji
Kuratorium Oświaty w Rzeszowie

Uczeń ze spektrum autyzmu w szkole

Do szkół trafia coraz więcej uczniów z orzeczeniami o potrzebie kształcenia specjalnego ze względu na różnorakie niepełnosprawności. Obecność ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi wiąże się dla szkoły ze sporym wyzwaniem, choćby ze względu na organizację pracy nauczyciela, czy kształtowanie procesu nauczania i wychowania.

Na każdym etapie edukacji ucznia z SPE należy indywidualnie oceniać ścieżkę jego rozwoju, jego możliwości psychofizyczne i psychoedukacyjne, ale przede wszystkim na bieżąco oceniać proces stymulowania jego rozwoju, zaspakajania potrzeb edukacyjnych i terapeutycznych poprzez dobór odpowiednich zajęć i w razie potrzeby szybko reagować i korygować założenia i cele edukacyjno-terapeutyczne.

Uczeń z autyzmem czy zespołem Aspergera to uczeń o specjalnych potrzebach edukacyjnych wykazujący specyficzne trudności szkolne, które w większości wynikają z zaburzeń w interakcjach społecznych i braku umiejętności komunikacyjnych. Właśnie z racji ograniczeń w sferze funkcjonowania społecznego uczeń z autyzmem powinien znaleźć swoje miejsce w szkole masowej, wśród neurotypowych rówieśników. Wiele doświadczeń wskazuje na to, że dziecko z autyzmem czy zespołem Aspergera odpowiednio przygotowane do podjęcia edukacji w szkole masowej czy klasie integracyjnej ma szansę zaistnieć w społeczeństwie klasowym i szkolnym pod warunkiem, że nauczyciele pracujący z nim będą chcieli bliżej go poznać, dostrzec jego indywidualne potrzeby, wyposażyć się w wiedzę na temat zaburzeń ze spektrum autyzmu, a następnie wykorzystać to wszystko w procesie organizacji uczenia, wychowania i budowania pozytywnych i społecznie poprawnych relacji z otoczeniem. Inną formą jest kształcenie w szkole specjalnej bądź w klasie specjalnej dla uczniów z autyzmem. Wszystkie formy kształcenia są wskazane i należy je dobierać indywidualnie do potrzeb i możliwości ucznia.

Aby proces edukacji ucznia z autyzmem przyniósł efekty ważne jest indywidualne podejście do każdego ucznia – musimy pamiętać, że nie możemy stworzyć uniwersalnych wzorców wymagań, doboru form, metod i środków pracy, ponieważ każdy uczeń z autyzmem jest inny i ma inne potrzeby i możliwości psychofizyczne i psychoedukacyjne.

Do każdego ucznia z autyzmem należy podejść indywidualnie w zależności od rzeczywistych trudności i deficytów występujących u ucznia. Najważniejszym czynnikiem w procesie nauczania ucznia z autyzmem jest bazowanie na mocnych stronach

dziecka i konsekwencja w podejmowanych działaniach. Ważne jest, by kontynuować dotychczasowe oddziaływania terapeutyczno-edukacyjne w ścisłej współpracy ze środowiskiem domowym.

Wyjątkowo w niektórych przypadkach należy korzystać z indywidualnego nauczania. Jednak taka forma edukacji powinna być brana pod uwagę w wyjątkowych sytuacjach z racji specyfiki zaburzenia jakim jest autyzm i zespół Aspergera.

Należy pamiętać, iż uczeń z autyzmem powinien pozostawać zarówno pod opieką poradni specjalistycznej, psychologiczno-pedagogicznej, jak i ośrodka terapeutycznego, które w zależności od indywidualnych potrzeb ucznia wydają: orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego z zaleceniami do realizacji przez szkołę oraz w przypadku terapeuty prowadzącego terapię – konkretne zalecenia i szczegółowe informacje w jaki sposób pracować z uczniem na zajęciach edukacyjnych i rewalidacyjnych.

Tak naprawdę sukces edukacji w szkole masowej ucznia z autyzmem jest składową wielu czynników i współpracy wszystkich środowisk, w których przebywa uczeń. Zależy on przede wszystkim od postawy nauczyciela, chęci zrozumienia czym jest zaburzenie ze spektrum autyzmu i w jakich sferach uczeń ma największe problemy oraz zaakceptowania, że uczeń z autyzmem wymaga większego wsparcia, pracy i zaangażowania ze strony nauczyciela, niż jego neurotypowi rówieśnicy. Dużą rolę w procesie edukacji odgrywają rodzice ucznia z autyzmem – przede wszystkim ich postawa oraz chęć współpracy ze szkołą wpływa na sukces edukacji ucznia z autyzmem.

Szkoła dla ucznia ze spektrum autyzmu to szkoła otwarta na ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Szkoła posiadająca wykwalifikowaną kadrę pedagogów i specjalistów gotowych do opracowania i podjęcia działań edukacyjnych i terapeutycznych, by uczeń z autyzmem mógł odnaleźć swoje miejsce w społeczeństwie wśród typowo rozwijających się rówieśników. To miejsce gdzie wszyscy – od dyrektora, poprzez nauczycieli, rówieśników i całą społeczność szkolną – współpracują ze sobą i szanują prawo do bycia innym, co absolutnie nie musi oznaczać kogoś gorszego, a uczeń z autyzmem potrafi znaleźć tu swoje miejsce, czuje się częścią społeczności szkolnej, jest akceptowany i postrzega siebie jako element całości.

Opracowały:

Agata Pieniążek – Prezes Rzeszowskiego Stowarzyszenia
Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych i Autystycznych
SOLIS RADIUS – superwizor
Katarzyna Bukata Litwin – z-ca dyrektora
Szkoły Specjalnej dla Dzieci z Autyzmem SOLIS RADIUS

Wspierać rozwój, czyli kilka zdań o kształceniu dzieci i młodzieży z zagranicy

To co wydaje się najważniejsze wobec zmian w polskiej szkole oraz wyzwania jakimi są cudzoziemcy, uchodźcy i powracający w naszym systemie edukacji to stworzyć im najlepsze warunki do adaptacji i rozwoju w szkole, do której trafią.

Wiek XXI okazał się od samego początku pełen znaczących wydarzeń społeczno-politycznych, a jednym z nich są nasilone ruchy migracyjne. Migracje, ich kierunki, przyczyny, rodzaje są niczym wobec skali zjawiska, a Europa stała się teatrem największych ruchów migracyjnych od czasów wielkiego kryzysu. Sytuacja ruchów ludności w dalszym ciągu jest bardzo dynamiczna, a polskie szkoły coraz częściej mierzą się z wyzwaniem jakim jest dziecko cudzoziemskie, uchodźca czy reemigrant w szkole. Obowiązujące przepisy prawa oświatowego określają warunki przyjmowania dzieci cudzoziemskich i powracających z zagranicy do polskiej szkoły: *art. 94a i art. 94aa ustawy z dnia 7 września 1991 o systemie oświaty (Dz.U. 2016.1943 j.t.) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 września 2016 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Dz.U.2016.1453).*

W wieku 7-18 lat kiedy dzieci i młodzież są objęte obowiązkiem szkolnym i nauki, przyjmowane są do szkół na warunkach dzieci polskich, tak aby mogły swobodnie się kształcić. Dzieci będące w wieku obowiązku szkolnego przyjmowane są do szkoły, w obwodzie której zamieszkują z urzędu, natomiast do szkoły ponadgimnazjalnej, jeśli wybrana przez nich szkoła dysponuje wolnymi miejscami. Szczegóły dotyczące samego przyjęcia, kwalifikacji do oddziału określa ww. rozporządzenie. Dla szkoły, do której przybywają dzieci cudzoziemskie, czy powracające z zagranicy podstawowym zadaniem jest to, aby stworzyć im bezpieczne i wspierające środowisko. Dyrektorzy szkół każdego etapu edukacyjnego doskonale wiedzą, że pojawienie się w polskiej szkole dzieci kształconych w innych systemach edukacji jest zapowiedzią trudnych i niejednokrotnie nerwowych działań. Przyjęcie do szkoły cudzoziemca i organizacja jego nauki, z należnym wsparciem systemowym, wymaga dokładnego rozpoznania indywidualnego przypadku ucznia, kwalifikacji do odpowiedniej klasy, organizacji dodatkowych zajęć we współpracy z organem prowadzącym i licznych innych działań, aby zapewnić mu przede wszystkim warunki bezpieczeństwa i komfortu w szkole, bo one tworzą bazę dla dalszego rozwoju dziecka i dobrych relacji z jego rodzicami. Często uczeń taki trafia do szkoły w trakcie roku szkolnego,

kiedy jej życie toczy się swoim trybem i wszelkie zmiany wybijają go z rytmu.

Na Podkarpaciu zdarza się to coraz częściej. Przyjeżdżają do nas kształcić się ukraińskie dzieci i młodzież. Grupa ta dosyć szybko, zdaniem dyrektorów i nauczycieli, pokonuje barierę językową i adaptuje się do naszego systemu szkolnego. Coraz więcej przypadków to również tzw. powracający. Nierzadko urodzili się za granicą i teraz rodzina podjęła trudną decyzję o powrocie do Polski. Warto pamiętać, że przypadki powracających dzieci, które pozornie wydają się „zwykłym powrotem” bywają okupione traumą i obawami związanymi z opuszczeniem kraju urodzenia, a nierzadko też rozpadem rodziny. Szkoły i samorządy Podkarpacia, w których uczą się dzieci z zagranicy w większości dopiero zdobywają doświadczenia w kwestii kształcenia i wsparcia tych uczniów.

W Polsce są szkoły, które pracują z cudzoziemcami od lat i stanowią obecnie przykłady dobrych praktyk, a także źródło cennej wiedzy i doświadczenia na ten temat. Wśród tych szkół są: Zespół Szkół w Coniewie k. Góry Kalwarii wielokulturowa szkoła, w której kształcą się dzieci i młodzież uchodźcy z Czeczenii, Inguszetii, Dagestanu, Gruzji i Ukrainy, Gimnazjum nr 55 z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana Bytnara ps. „Rudy” w Warszawie, Gimnazjum 141 im. mjr Henryka Dobrzańskiego „Hubala” w Warszawie, Zespół Szkół w Podkowie Leśnej, Szkoła Podstawowej nr 58 im. T. Gajcego w Warszawie, Szkoła Podstawowa nr 3 w Białej Podlaskiej czy Centrum Kształcenia Ustawicznego w Białymstoku. Informacje o edukacji dzieci cudzoziemskich zamieszczone są na stronie internetowej MEN w zakładce *Zagranica*, na stronie ORE w zakładce *Uczeń ze Specjalnymi Potrzebami Edukacyjnymi*. W Internecie znajdują się strony, adresy i telefony organizacji pozarządowych, które wspierają procesy adaptacyjne i integracyjne cudzoziemców, wśród nich: *Międzynarodowa Organizacja do Spraw Migracji (IOM)*, *UNHCR*, *UNICEF*, *Polskie Forum Migracyjne (PFM)*, *Towarzystwo Edukacji Antydyskryminacyjnej (TEA)*, *Fundacja Różnosfera*, *Fundacja Ocalenie*, *Fundacja Dialog*, *Europejskie Centrum Solidarności w Gdańsku*. W zasobach Internetu znajdują się także podręczniki pisane specjalnie dla dzieci, które uczą się polskiego języka jako obcego, a także materiały dla glottodydaktyków przygotowane przez naukowców z Instytutu Polonistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego. Warto sięgnąć również do prac profesor Haliny Grzymały-Moszczyńskiej z Uniwersytetu Jagiellońskiego poświęconych pracy z dzieckiem cudzoziemskim oraz szeregu innych.

Opracowała: Małgorzata Lechowska
wizytator Kuratorium Oświaty w Rzeszowie